

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA STREDEURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ
Katedra areálových kultúr

BAKALÁRSKA PRÁCA

2010

HELENA ĎUROVSKÁ

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA STREDOEURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ**

MÚZEUM V MIESTNEJ A REGIONÁLNEJ KULTÚRE

Bakalárska práca

Študijný program: SAK

Školiace pracovisko: Nitra

Školiteľ: Doc. PaedDr. Peter Andruška, PhD.

Konzultant: Doc. PaedDr. Peter Andruška, PhD.

Nitra 2010

Helena Ďurovská

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Vyhlasujem, že som bakalársku prácu Pohronské múzeum v novej Bani vypracovala samostatne na základe vlastných teoretických poznatkov s uvedením všetkej použitej literatúry.

POĎAKOVANIE

Chcela by som sa poďakovať svojmu konzultantovi pánu doc. PaedDr. Petrovi Andruškovi za poskytnuté rady a pomoc, ako aj za čas, ktorý si našiel na usmernenie a korigovanie mojej bakalárskej práce.

Ďakujem pracovníkom Pohronského múzea v Novej Bani, obzvlášť pani riaditeľke Mgr. Kataríne Konečnej za pomoc a ochotu pri zhromažďovaní údajov o Pohronskom múzeu v Novej Bani.

Ďakujem svojej rodine za podporu, povzbudenie, ale aj za pomoc pri písaní tejto bakalárskej práce.

Ďurovská, Helena: Múzeum v miestnej a regionálnej kultúre. [Bakalárska práca] Helena Ďurovská. – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Fakulta stredoeurópskych štúdií, Katedra areálových kultúr. – Školiteľ: Doc. PeaDr. Peter Andruška, PhD. – Stupeň odbornej klasifikácie: Bakalár. – Nitra: UKF, 2010 – 36 s.

Predkladaná práca sa zaoberá Pohronským múzeom v Novej Bani. Cieľom, tejto mojej práce je popísať, charakterizovať a analyzovať Pohronské múzeum v Novej Bani, od jeho vzniku, až po súčasný stav. Práca je rozdelená do štyroch kapitol. V úvode prvej kapitoly som nazrela do histórie Novej Bane, mikroregiónu a múzea samotného. Sústredila som pozornosť na jej vznik, demografický vývoj, zamestnanosť, pôvodnú zástavbu a prvé zbierky múzea. V druhej kapitole venujem priestor prevádzkovej činnosti múzea, jeho expozíciám a aktivitám, ktorými sa snaží vedenie múzea ponúknuť stále niečo nové. Súčasný stav expozície Pohronského múzea rozoberám v tretej kapitole. Osobitnú pozornosť venujem finančným zdrojom nevyhnutných na správu pohronského múzea. Jednotlivé vyskytujúce sa problémy analyzujem a snažím sa odhaliť ich príčiny vzniku. Problémy návštevnosti Pohronského múzea analyzujem v štvrtej kapitole tejto práce. Z analýzy súčasného stavu expozície múzea a návštevnosti za nasledovné obdobie zisťujem nedostatky. V závere štvrtej kapitoly uvádzam návrhy a odporúčania na ich riešenie.

Ďurovská Helena: Museum of local and regional culture. [Bachelor's thesis]

Helena Ďurovská. - Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Central European Studies, Department of Range cultures - Supervisor: Doc. PaedDr. Peter Andruška, PhD. - The degree of professional classifications: Bachelor. - Nitra: UKF, 2010–36s.

The present work deals Pohronský Museum in Nová Baňa. The purpose of my work is to describe, characterize and analyze Pohronské Museum in Nova Bana, from its inception to current status. The work is divided into four chapters. The introduction of the first chapter, I started to look into the history of the Nova Bana, micro-region and the museum itself. I have focused attention on its formation, demographic development, employment, original housing, the first museum collections. The second chapter devote space operating activities of museum, its exposures and activities, which management of the museum seeks to offer always something new. The current state of exposure Pohronske museum I discuss in the third chapter. Special attention I devote into financial resources necessary for management of Pohronske museum. Individual occurring problems I analyze and try to discover their causes of genesis. Traffic problems of Pohronske museum I analyze in the fourth chapter of this work. Analyzing of the current state of museum exposition and traffic for the following period I find shortcomings. At the end of the fourth chapter I mention suggestions and recommendations for their solution.

OBSAH

Úvod	7
1. Miestna a regionálna kultúra	8
1. 1 Múzejníctvo na Slovensku	9
1. 2 História mesta Nová Baňa	12
1. 2. 1 Historické a kultúrne pamiatky	15
1. 2. 2 Mikroregión Nová Baňa	17
1. 2. 3 História múzea	18
1. 2. 4 Prvé zbierky múzea	19
2. Pohronské múzeum v Novej Bani, charakteristika múzea	20
2. 1 Expozícia pravekého osídlenia žiarskeho regiónu	22
2. 1. 1 Expozícia histórie mesta	23
2. 1. 2 Expozícia ľudového umenia hmotnej kultúry obyvateľov Novej Bane a jej okolia	23
2. 1. 3 Umeleckohistorická expozičia	24
2. 1. 4 Expozícia národopisná	24
2. 1. 5 Vulkán Pútkov vršok - najmladšia sopka na Slovensku	24
3. Pohronské múzeum v miestnej a regionálnej kultúre	25
3. 1 Pohronské múzeum v súčasnosti	25
3. 2 Problémy s prevádzkovaním Pohronského múzea	30
3. 3 Financovanie zo štrukturálnych fondov	30
4. Analýza návštevnosti Pohronského múzea v novej Bani	31
4. 1 Návštevnosť za jednotlivé obdobia	31
4. 2 Návrhy a odporúčania na ich riešenie	33
Záver	35
Použitá literatúra	36

ÚVOD

Neustále sa zvyšujúce nároky na pôsobenie slovenských múzeí a múzejníctva pri vzdelávaní a výchove našej mládeže vyžadujú mimoriadnu starostlivosť o úroveň expozícií ako jednej z hlavných foriem prezentačnej činnosti múzeí. Týka sa to, samozrejme, nielen mládeže, ale aj nás ostatných. Práve táto požiadavka sa dostáva do popredia, a to hlavne preto, že expozície sa stávajú dôležitými prostriedkami poznávania, vzdelávania a estetického pôsobenia. Okrem bežných návštev sú aj hodinami výučby školskej mládeže. Aj toto sú dôvody, prečo vznikajú takéto expozície. Takáto skutočnosť viedla k založeniu Mestského múzea, ktoré vzniklo v Novej Bani v roku 1952 z iniciatívy Antona Solčianskeho a neskôr aj zabezpečeniu novej expozície rozšírenej a premenovanej na Pohronské múzeum.

V súčasnosti však takéto inštitúcie akoby boli v úzadí záujmu kompetentných orgánov a organizácií a nepochybne ani štát neprejavuje o ne dostatočný záujem. Propagácia a informovanosť o činnosti a expozíciách múzeí nie je na postačujúcej úrovni. Čoraz častejšie sa vyskytujú problémy s ich financovaním a presúva sa zodpovednosť za ich správu na nižšie územné správne jednotky.

1. Miestna a regionálna kultúra

Miestna kultúra sa rozvíja v podmienkach miest a obcí na základe vlastných koncepcií, s poslaním v zmysle Zákona č. 61/2000 Z. z. O osvetovej činnosti, Zákona č. 183/2000 Z. z. O knižniciach, Zákona č. 206/2009 Z. z. O múzeách a galériách a o ochrane predmetov múzejnej a galerijnej hodnoty, Autorský zákon č. 618/2003 Z. z., Zákona č. 96/1991 Z. z. O verejných kultúrnych podujatiach, Zákona č. 211/2000 Z. z. O slobodnom prístupe k informáciám, Zákon č. 261/1995 Z. z. O štátnom informačnom systéme a ďalších súvisiacich predpisov.

Regionálna kultúra je kultúra riadená vyššími územnými celkami a realizovaná v geograficko-politickom regióne s poslaním starostlivosti o uchovanie, prezentovanie a popularizovanie historického, kultúrno-spoločenského, hmotného i nehmotného kultúrneho dedičstva špecifického pre daný región. Úlohy vychádzajúce z koncepcie príslušného regiónu sú realizované prostredníctvom odborných metodických a špecializovaných kultúrnych zariadení regiónu.

V súvislosti s rozvojom miestnej a regionálnej kultúry je potrebné ponúknuť obciam a mestám jasnú stratégiu smerovania aktivít kultúrno-osvetovej činnosti v jednotlivých regiónoch. V tomto zmysle má Ministerstvo kultúry jasný zámer pripraviť koncepciu miestnej a regionálnej kultúry, ktorá by zrozumiteľne definovala priority a úlohy v predmetnej oblasti a rozpracovala zámery a ciele štátnej kultúrnej politiky v duchu medzinárodných dohovorov o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva, tradičnej ľudovej kultúry ako aj ochrany kultúrnej rozmanitosti.

V súčasnosti sú potreby miestnej a regionálnej kultúry saturované prostredníctvom rozpočtových a príspevkových organizácií Ministerstva kultúry SR a tiež neziskových mimovládnych organizácií podporovaných z grantového systému Ministerstva kultúry č. 8-Nehmotné kultúrne dedičstvo a kultúrno-osvetová činnosť. Podporované sú podujatia ako organizovanie výstav, tvorivých dielní, vzdelávacích kurzov, zriaďovanie domov tradícií, organizovanie prehliadok a festivalov tradičnej ľudovej kultúry a ľudových remesiel.

V súvislosti s riešením otázok rozvoja miestnej a regionálnej kultúry Ministerstvo kultúry v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia vypracovalo Koncepciu rozvoja

miestnej a regionálnej kultúry, ktorá bola schválené uznesením vlády SR č. 160 dňa 12. 3. 2008. Na príprave materiálu sa podieľalo aj Národné osvetové centrum, Združenie miest a obcí Slovenska a ďalší zástupcovia územnej samosprávy.

Ambíciou všetkých kultúrnych zariadení a subjektov pôsobiacich v miestnej a regionálnej kultúre je vyvíjať takú kultúrno-osvetovú činnosť, ktorá súvisí aj s možnosťami využitia pre cestovný ruch, vo vzťahu k histórii a pamiatkam regiónov SR. Pre úspešnú realizáciu týchto aktivít je potrebné pracovať s informačnými technológiami, od vybudovania komplexných databáz, až po poskytovanie kvalitných a aktuálnych služieb a informácií občanovi, domácomu a zahraničnému návštevníkovi.¹

1. 1 Múzejníctvo na Slovensku

Súčasnú múzejníctvo sa rodilo v dlhodobom historickom vývine. Ako prvé sa objavujú ojedinelé a živelné zberateľské záujmy jednotlivcov. Neskôr, sú to snahy určených spoločností. Ich zberateľská činnosť sa však sústreďovala na knižné zbierky. Neskôr sa však objavujú aj zbierky iného, zväčša vecného charakteru.

Pojem slova „múzeum“ upravuje Zákon č. 206/2009 Z. z., ktorý znie: „Múzeum je špecializovaná právnická osoba alebo organizačný útvar právnickej osoby, ktoré na základe prieskumu a vedeckého výskumu v súlade so svojím zameraním a špecializáciou nadobúda predmety kultúrnej hodnoty, ktoré ako zbierkové predmety odborne spravuje, vedecky skúma a sprístupňuje verejnosti najmä na účely štúdia, poznávania, vzdelávania a estetického zážitku špecifickými prostriedkami múzejnej komunikácie“²(Zákon č. 206/2009 Z. z., §2 ods. 5).

Múzeum je „inštitúcia ktorá svojimi expozíciami, výskumnou prácou a plánovaným akciám hrá úlohu kultúrneho centra vnútri určitej spoločnosti. Prispieva tak k vzdelávaniu a k integrácii tejto pospolitosti. Jeho cieľom je chrániť minulosť a osobitosť tým, že odкрýva, chráni, rozširuje a zhodnocuje univerzálne ľudské hodnoty. Tieto hodnoty sú umiestnené na určitom mieste a dotované priestormi na ochranu zbierok, na umiestnenie laboratórií a expozícií, prispôsobuje múzeum na široký výchovný program poučujúcu

---

¹ pozri: <http://www.culture.gov.sk/kultura-mensin/miestna-a-regionlna-kultura-tradin-udov-kultra/miestna-kultra>

² pozri http://www.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_maxi_zak_fr0.htm , Zákon č. 206/2009 Z.z

návštevníkov a umožňujúc im činnosť charakteru vedeckého, umeleckého a rekreačného”³(Mruškovič, Darulová, Kollár, 2005, s. 108).

Múzeá sú chápané ako strediská vedomostí a informácií dôležitých pre porozumenie a hodnotenie sveta prírody okolo nás. Na to, aby múzeum splnilo svoju úlohu, musí spĺňať aspoň tieto základné požiadavky: Múzeum musí byť vlastníkom muzeálnej budovy, musí byť udržiavateľom svojho múzejného zariadenia. Musí byť vlastníkom zbierkového fondu, musí vykonávať muzeologický výskum zameraný na svoje zbierky. Muzeálne zbierky musí chrániť a odborne ich spracovať. Múzeum musí rozvíjať sprostredkovanie svojich zbierok verejnosti špecifickými muzeologickými formami.

Kategórie múzeí:

Múzeá sú historicky podmienené vlastníckymi a teritoriálnymi vzťahmi. Tieto vzťahy sú závislé od záujmov ich zriaďovateľov, ktoré sú zväčša v súlade s historickým vývojom múzejníctva.

Z hľadiska vlastníckych vzťahov, rozlišujeme viacero druhov múzeí:

- múzeá vo verejnom vlastníctve - do tejto kategórie môžeme zaradiť národné, štátne, krajinské, spolkové, okresné, miestne, ale aj múzeá verejnoprávnych inštitúcií, ktoré majú celoštátny význam.
- múzeá v súkromnom alebo spolkovom vlastníctve - tu spravidla ide o múzeá rôznych spoločností alebo jednotlivých zberateľov.
- múzeá špecializovaných funkcií vo verejnom alebo súkromnom záujme - sem patria špecializované a hospodársko - rezortné múzeá.

Múzeá z hľadiska teritoriálneho: sem patria predchádzajúce typy múzeí a to podľa vzťahu k ich územnej vymedzenosti a pôsobnosti.

Múzeá a pamätné izby miestneho významu tvoria osobitnú kategóriu (hradné, zámocké, dedinské, kostolné...).

Z hľadiska územného, obsahového a špecifického určenia múzeí rozlišujem:

- múzeá územného vymedzenia (miestne, mestské, okresné, krajské, regionálne, celonárodné, celoštátne).
- múzeá obsahového určenia (vlastivedné a špecializované, historické, literárne, archeologické, etnografické, technické, banícke a pod.)

---

³ Mruškovič, Š. – Darulová, J. – Kollár, Š. Múzejníctvo, muzeológia a kultúrne dedičstvo. 2005. s. 108

- múzeá špecializovaného zamerania (zväčša sa zhodujú s kritériami vyššie uvedených vlastníckych a teritoriálnych vzťahov).⁴

Múzeá majú v spoločnosti stále dôležité miesto. Slúžia ako významné strediská výchovy a vzdelávania. Disponujú obrovským množstvom konkrétnych dokladov, ktoré objasňujú vývoj prírody a spoločnosti, predovšetkým jej materiálnych podmienok. Majú slúžiť pri skvalitňovaní politicko-výchovnej a vzdelávacej práce celej spoločnosti. Majú zvyšovať všeobecné i odborné vzdelanie. Význam národopisnej práce v múzeách je tým väčší, čím rýchlejšie zaniká tradičná ľudová kultúra v svojom prirodzenom prostredí. Múzeá sú prakticky jediné strediská, kde je možné zachovať pamiatky kompletných celkoch.

Termín „muzeológia“ sa prvýkrát použil v Nemecku v roku 1878. Chápalo sa ním praktické použitie odborných a vedeckých disciplín zastúpených v múzejníctve. Podstata významu tohto pojmu siaha do 17.-18. storočia, kedy sa utvárali teoretické základy múzejníctva. Vážnejšie sa tým začal zaoberať Zdeňek Stránsky začiatkom 70 rokov. Muzeálnu teóriu „muzeológiu“ definoval ako samostatnú vedeckú disciplínu, resp. muzeologickú sústavu, obsahujúcu: hľadisko genetické, dejiny múzejníctva, hľadisko teoretické a hľadisko praktické. Stránsky v tejto súvislosti použil aj pojmy „muzealita skutočnosti“, „muzeálny prístup (vzťah) ku skutočnosti“⁵ (Stránsky, 1972, s. 49-69)

Muzeológiu chápeme ako „samostatnú (vednú) disciplínu, ktorá má vlastný, len pre ňu špecifický predmet skúmania i špecifické metódy poznávania skutočnosti v podobe „muzealít“⁶ (Gregorová, 1984, s. 255)

Ako vyplýva z predchádzajúceho textu, v múzeách sú umiestnené zbierkové predmety. Zbierkové predmety nadobúda múzeum rôznymi spôsobmi, metódami a praktikami. Muzeálny predmet predstavuje selektovaný zbierkový dokument, reprezentujúci konkrétny fakt – jav. Tento fakt alebo jav sa týka vývinu spoločnosti alebo prírody. Je zosústavený v zbierkovom celku (zbierkovom fonde) muzeálnych predmetov rovnakého klasifikačného druhu. Má výpovednú schopnosť a vlastnosť sprostredkovacej funkcie, úmernej dokumentárnej kvalite. Pojem slova „Zbierkový predmet,“ upravuje Zákon č. 206/2009 Z. z. ktorý znie: „Zbierkový predmet je predmet kultúrnej hodnoty, ktorý je odborne spracovaný vykonávaním základných odborných činností. Zbierkový

⁴ Ide o múzeá s osobitným etnicko-kultúrnych poslaním a zameraním, napríklad na kultúru minorít (Múzeum maďarskej kultúry Podunajska v Komárne, Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry vo Svidníku, Múzeum karpatských Nemcov na Slovensku a pod.)

⁵ Stránsky, Z.Z., Úvod do štúdia muzeológie. 1972. s. 49-69

⁶ Gregorová, A. Múzeá a múzejníctvo. Matica Slovenská. 1984. s. 255

predmet a poznatky získané jeho odborným spracovaním a vedeckým skúmaním sú súčasťou vedomostného systému múzea alebo galérie. Zbierkovým predmetom môže byť aj objekt v múzeu v prírode, ktorý vznikol jeho prenesením alebo rekonštrukciou pôvodného objektu⁷ (Zákon č. 206/2009 Z. z., §2 ods. 2).

Múzeum je charakteristické svojou rozmanitosťou, no existujú múzeá zamerané len na jednu dobu, kraj, osobnosť. Oveľa krajšie a bližšie verejnosti sú múzeá situované v pôvodnom prostredí napr. pamätné izby. Pamätná izba je zariadenie múzejného typu, preto ju spravidla zriaďuje múzeum. Jednou z takýchto muzeálnych pamiatok je aj Pohronské múzeum, ktoré sa nachádza v malebnom mestečku v Novej Bani.

1.2 História mesta Nová Baňa

Počiatky osídlenia tohto regiónu, siahajú do obdobia okolo roku 40 000 pred n. l. a sú prezentované kolekciami štiepaných kamenných nástrojov domácej proveniencie. Na ich zhotovenie využívali prví osídlenci prírodné ložiská limnokvarcitu v Žiarskej kotline.

V období mladšej a neskoršej doby kamennej boli úrodnejšie oblasti stredného Pohronia osídlené ľuďmi kultúry s lineárnou keramikou a ľuďmi lengyelskej kultúry (približne 4 000 – 2 500 pred n. l.). Najstaršími archeologickými nálezmi priamo z Novej Bane sú kamenné sekeromlaty z neskoršej doby kamennej. Stopy po prítomnosti neolitického človeka v tejto oblasti reprezentujú aj ukážky keramiky a kamenných nástrojov z lokality Psiare. Nepochybne pozoruhodným je inventár hromadného rituálneho hrobu z Vyšného nad Hronom, datovaný do obdobia asi 4000 rokov pred n. l. Doba bronzová nám zanechala pamiatky ľudu lužickej kultúry v podobe výšinných opevnených hradísk, otvorených sídlisk a popolnicových pohrebísk (10.-9 storočie pred n. l.). Mladú a neskorú dobu bronzovú predstavujú ojedinelé nálezy drobných predmetov z preskúmaného žiarového pohrebiska nositeľov lužickej kultúry v Žiari nad Hronom – Horné Opatovce.

Naši slovanskí predkovia vybudovali celý rad opevnených hradísk, chrániaci cestu Pohroním. Jedným z najväčších bolo Zámčisko pri Novej Bani (10.-13. storočie). Malo až 7 ha plochy opevnenej valom a priekopou.

Zo Zámčiska pochádza aj zatiaľ najstarší nález ryolitného žarnova. Výroba mlynských kameňov z domáceho ryolitu sa v Novej Bani datuje od včasného stredoveku. Až do prvej svetovej vojny tu pracovala továreň na mlynské kamene, ktorá vyvážala svoje

---

⁷ Zákon č. 206/2009 Z. z.
pozri: http://www.justice.gov.sk/jaspi/w1/htm_zak/jaspiw_maxi_zak_fr0.htm.

výrobky po Európe. Zámčisko je aj najstaršou známou archeologickou lokalitou na okolí. Jeho prvú mapu vyhotovil mestský a lesný inžinier Ján Flakovics v roku 1869.

Zo stredoveku nám zostali v regióne pamiatky osídlenia mestského i vidieckeho charakteru a zrúcaniny mnohých hradov. Samotná Nová Baňa je starobylé kráľovské banské mesto. Osídlenie mesta a jeho okolia siaha až do praveku. Mesto Nová Baňa poskytovalo a plnilo v Žiarskej doline významnú komunikačnú úlohu. Obyvatelia mestečka sa živili hlavne sklárstvom, ale aj ryžovaním zlata a ťažkých rúd. Ťažili sa v povrchových jamách tzv. pingách až do tatárskeho vpádu, teda do roku 1664.

Prvá písomná pamiatka o Novej Bani sa datuje do roku 1337, kedy sa nazývala *Nove Montanie in possessione domini regis, Seunych noviter invente . . . hospites in novis montaniis*. Od roku 1346 sa nazývala *Konigisperg*, od roku 1347 *Noua Mons guondam Schebeniczebach*, pro nunc *Konignisperg*, od roku 1382 *Kunsperg*, od roku 1391 *Mons Regis vulgo Wybana*, od roku 1424 *Vybanya*, od roku 1430 *Kunisperg Wybanya vulgo hungaricali vocata*, od roku 1773 *Nowa Banya*, od roku 1808 *Nová Baňa*. Po maďarsky sa obec nazývala *Újbánya*, po nemecky *Konigsberg*, po latinsky *Monte regis Regiomontum*.⁸

Obec, v ktorej sa baníctvo začalo rozvíjať už v 13. storočí, sa prvýkrát spomína v roku 1337, keď ju po objavení zlata osídlili mešťania z Kremnice a Pukanca, ktorí tu vybudovali mlyn na drvenie rudy. V roku 1345 dostala mestské výsady s právom trhu míľovým právom, právom varenia piva, právom meča a stala sa slobodným kráľovským mestom. V erbe mala obec Madonu s dieťaťom v lone, pred ktorými bol Ľudovít Veľký obetujúci korunu.

V roku 1354 richtár a rada mesta vydali prvú listinu, v roku 1359 sa spomína banské bratstvo panny Márie a Svätého Benedikta. V roku 1434 mesto obsadili Husiti a platilo holdovaciu daň husitskej posádke v Topoľčanoch.

V roku 1534 často viedla spory a ozbrojené boje s opátstvom v Hronskom Beňadiku a s majiteľmi hradného panstva Revište a Šášov, najmä s Dóczyovcami. Začiatkom 16. storočia začína baníctvo upadať, najmä pre zaplavovanie baní spodnou vodou, až sa ťažba úplne zastavila. V roku 1645 zomrelo vyše 1000 ľudí na mor. V roku 1664 prepadli mesto Turci, ktorí na námestí popravili 60 občanov 500 odvliekli do zajatia. Vyludnené mesto nanovo kolonizovali obyvatelia z okolia.

---

⁸ Kropilák, M. a kol. Vlastivedný slovník obcí na Slovensku II., 1977. s. 318-320

Historickou udalosťou, hodnou pozornosti, je použitie parného stroja na európskom kontinente v novobanských baniach. Stroj postavil v roku 1722 anglický konštruktér Izák Potter a používali ho na čerpanie vody v šachte Althandel. (Vršky). Pomocou neho obnovili ťažbu v zatopených baniach.⁹ Náklady na ťažbu boli však také vysoké, že ju postupne obmedzovali a v roku 1888 baníctvo zaniklo.

Okrem baníctva sa obyvatelia zaoberali výrobou mlynských kameňov, v roku 1630 bola v prevádzke skláreň, ktorá bola obnovená v roku 1906. V roku 1715 malo mesto 225 mešťanov, z toho 59 remeselníkov a 7 baníkov, v roku 1720 50 remeselníkov a 23 baníkov. V 17. storočí sú doložené cechy ševcov, čižmárov, hrnčiarov, debnárov, klobučníkov a kamenárov, rozvíjalo sa aj krajčírstvo, sitárstvo, murárstvo, zámočníctvo a iné.

V roku 1787 mala Nová Baňa 453 domov a 2958 obyvateľov. V roku 1828 368 domov a 2830 obyvateľov. Za kapitalizmu sa živili remeslami, pracovali v lesoch. V prevádzke bola skláreň a menšie drevárske podniky. V roku 1860 došlo k vzbure robotníkov a tovarišov. V roku 1924 sa Nová Baňa stala sídlom okresu.

Za 1. ČSR obyvatelia pracovali v poľnohospodárstve, remeslách a priemyselných podnikoch na okolí. V roku 1920 uskutočnil štát neúspešný pokus o otvorenie baní. Obyvatelia trpeli chronickou nezamestnanosťou – v januári roku 1932 bolo v okrese 2345 nezamestnaných, v januári v roku 1933 2610 nezamestnaných a v marci 1937, 1544 nezamestnaných.

V roku 1923 bola založená Miestna organizácia Komunistickej strany Československa (MO KSČ), sídlil tu i okresný výbor KSČ (OV KSČ). V roku 1923 a 1932 štrajkovali stavební robotníci.

Aktívna práca straníckej organizácie pokračovala aj v období klérofašizmu. V rokoch 1943 – 1944 sa začali vytvárať Červené gardy. Od júna 1944 sa organizovali partizánske skupiny. 29. augusta 1944 prevzal moc Revolučný národný výbor (RNV) a vyhlásil Československú republiku (ČSR). Vytvoril sa samostatný Novobanský partizánsky oddiel, ktorý sa včlenil do partizánskej brigády. Najťažší boj s fašistami bol v Horných Hámroch. Po obsadení mesta fašistickými vojskami 29. septembra 1944 odviekli do koncentračných táborov 70 občanov, z ktorých mnohých popravili. Mesto bolo oslobodené 30. marca 1945. Bolo vyznamenané Radom Slovenského národného povstania (SNP) II. triedy.

---

⁹ Pius, M. Tekov II. 2008. s. 190

Po oslobodení sa mesto podstatne mení, vytvorilo sa viac menších závodov, ako je ľudové družstvo Kveta, výrobné družstvo Drevorob. Spojené sklárne, závod nová Baňa preorientoval svoju výrobu na spracovanie miestneho čadiča. V roku 1949 bolo založené Jednotné roľnícke družstvo (JRD), ktoré v roku 1961 prevzali do štátneho majetku. Postavilo sa nové sídlisko, vybudovala sa doprava, služby, sociálne a kultúrne zariadenie. Obyvatelia pracovali v miestnom priemysle a v priemysle na okolí, v lesnom hospodárstve a poľnohospodárstve.¹⁰

Do roku 1960 mesto patrilo pod Tekovskú župu, okres Nová Baňa, kraj Banská Bystrica. Po roku 1960 patrila pod okres Žiar nad Hronom, kraj Stredoslovenský. V súčasnosti patri pod okres Žarnovica, kraj Banskobystrický.¹¹

2. 1. 1 Historické a kultúrne pamiatky mesta

Zo stavieb sa dodnes zachovala radnica (dnes vlastivedné múzeum), farský kostol Narodenia panny Márie, kostol sv. Alžbety, kostol sv. kríža na Kalvárii, Pútnická kaplnka Panny Márie a súsošie Najsvätejšej trojice.¹²

Kostol sv. Alžbety bol postavený po roku 1391 H. Izenrieklom súčasne s dnes už nejestvujúcou nemocnicou a chudobincom. V roku 1664 kostol obsadili Turci a neskôr bol v rukách protestantov. V roku 1893 bol zrekonštruovaný. Je to jednodňová stavba drobných rozmerov, dosahujúcou na ornamentálne konzoly, ktoré majú skrátene prípory. Na štítovom priečelí je doplnený gotický lomený portál a výžľabkami, v nadpraží nápis z čias reštaurovania kostola. Nad portálom je obnovené štvorpásmové okno, a nad ním pôvodný gotický erb fundátora. Z južnej strany je pripravená dvojpodlažná sakristia, na poschodie vedie točité schodište. Hlavný oltár je typu ranobarokových oltárov s výklenkovou architektúrou a nadstavcom, s použitím starších detailov a neskorogotického, silne barokizovaného reliéfu dvanástich apoštolov. Oltár je doplnený novou menzou z čias reštaurovania kostola. Z tých rokov pochádza aj oválny obraz Dobrého pastiera v nadstavci. V kostole sa nachádza aj obraz sv. Alžbety z 80. rokov 19. storočia a zvon s reliéfom sv. Alžbety z čias reštaurovania kostola.

Kostol Narodenia Panny Márie (farský kostol) bol pôvodne gotickou stavbou postavenou v 2. polovici 14. storočia. Po obsadení mesta Turkami v roku 1664 bol takmer

---

¹⁰Hindický, J. Poriadok, čiže reguly baníckej mládeže v Novej bani. 1970. s. 116

¹¹Pius, M. Turci v Tekovskej Župe. 2004. s. 75-77

¹²Krásy Slovenska. 1995. s. 4-5

úplne zničený. V roku 1725 bol znovu postavený. Bola to pôvodne jednodňová stavba v baroku, rozšírená na trojľodňovú baziliku s polygonálnym uzáverom presbytéria v strednej lodi s pilierovými arkádami a spájajúcimi strednú loď s nižšími bočnými loďami. Priestory sú zaklenuté barokovou krížovou klenbou, ktorá spočíva na nástenných pilastroch a na voľných piléroch arkád. Vonkajšia architektúra sa vyznačuje opornými piliermi a zachovanými gotickými oknami v presbytériu a na štítovej fasáde. Do južného múra kostola sú vsadené dva epitafy z rokov 1769 a 1790. Hlavný oltár je barokový z roku 1726 so stĺpovou architektúrou a nadstavcom, v ktorom je umiestnený obraz sv. Jána Nepomuckého. Bočné oltáre sv. Jozefa a sv. Antona sú tiež barokové, riešené ako pendanty. Banický oltár sv. Kríža z rokov 1730 - 1740 bol renovovaný v roku 1914 a je riešený, stĺpovou architektúrou s nadstavcovým obrazom sv. Klimenta v rozoklanom volútovom štíte. Baroková je aj kazateľnica z 20-tich rokov 18. storočia s postavami štyroch evanjelistov a s točenými stĺpmi. Na obnovenej zvukovej strieške sú plastiky Immaculaty, sv. Hieronýma, Augustína, Urbana a na vrcholci sa nachádza plastika sv. Michala. Krstiteľnica je kamenná klasicistická z konca 18. storočia. Vo vrchnej časti kostola sa nachádza rokokový dvojdielny organ s bohatou výzdobou a postavami cherubínov z pol. 18. storočia. Kostol zdobí aj epitaf Jakuba Krauera z roku 1794, voľné obrazy Sedembolestnej Panny Márie a Krstu Krista z 19. storočia a zástava roľníckeho spolku z r. 1902. V kostole sa pravidelne každú jeseň koná roľnícka omša spojená s prekrásnou výzdobou celého kostola dopestovanou úrodou z darov obyvateľov, ktorú chodia obdivovať pútnici z celého Slovenska a aj zo zahraničia.

Kostol sv. Kríža na Kalvárii bol klasicistickým štýle postavený v roku 1826 a obnovený v roku 1956. Je to jednodňová stavba a vežou vstavanou do štítového priečelia. Kostol sa nachádza v prekrásnom prírodnom prostredí nad mestom na kopci. Cesta k nemu je lemovaná kaplnka, symbolizujúci Krížovú cestu.

Pútnická kaplnka Panny Márie v Kohútove je stavba malých rozmerov, postavená v roku 1863. Nachádza sa v nej gotizujúca socha Madonny z roku 1865. Pred kaplnkou je ľudová kamenná soška Immaculaty z konca 19. storočia. Kaplnka je v prekrásnom prírodnom prostredí, kde sa okrem iných stromov nachádza aj na Slovensku veľmi vzácna a zákonom chránená Sekvoja mamutia.

Súsošie najsvätejšej Trojice je neskoro klasicistické súsošie z rokov 1843 – 1847 obdobie J. Neuschla-Faragóa. Obnovené bolo v roku 1927 L. Mackom. Na vysokom hranole, členenom nárožnými stĺpmi, sú štyri výklenky s plastikami, zakončené

archivoltami. Nad nimi prebieha vlis so štyrmi figurálnymi reliéfmi od Ľ. Macka z roku 1927.¹³

1. 2. 2 Mikroregión Nová Baňa

Súčasnosť okolia mesta Nová Baňa je výrazne ovplyvňovaná celkovým dianím v regióne ako aj v mikroregióne, kde ešte stále nie je dostatočne využitý potenciál na cestovný ruch, ktorý by určite pomohol zabezpečiť Pohronskému múzeu zvýšiť návštevnosť. Mikroregión Nová Baňa tvoria katastrálne územia mesta Nová Baňa a prilahlých obcí Hronský Beňadik, Orovnica, Tekovská Breznica, Brehy, Rudno nad Hronom, Voznica, Veľká Lehota a Malá lehota. Krajinný ráz mikroregiónu je daný údolím rieky Hron a časťami pohorí Štiavnické vrchy a Pohronský Inovec, ktorý je súčasťou pohoria Vtáčnik. V území, ktoré má rozlohu necelých 19 000 hektárov, žije približne 15 000 obyvateľov. Poloha mikroregiónu vzhľadom na cestnú a železničnú sieť je veľmi atraktívna, pretože sa nachádza na hlavnom cestnom ťahu Nitra - Zvolen a železničnom, Nové Zámky - Zvolen. Pri vstupe do mikroregiónu z juhozápadnej strany pri obci Hronský Beňadik sa návštevníkovi otvára úplne iná scenéria krajiny. Roviny a mierne pahorkatiny vystriedajú bohato členité listnaté lesy prudko klesajúce do údolia rieky Hron.¹⁴

Prvé písomné zbierky z tohto územia sa zachovali o Hronskom Beňadiku z 2. polovice 11. storočia. Z nasledujúcich troch storočí pochádzajú písomné zbierky aj o ostatných obciach mikroregiónu a meste Nová Baňa. História celého regiónu je úzko spätá s veľkým benediktínskym opátstvom, ktorého sídlo, kláštorový komplex v Hronskom Beňadiku, je dnes národnou kultúrnou pamiatkou. Mesto Nová Baňa, ktorému boli v roku 1345 udelené práva slobodného kráľovského banického mesta, je dnes centrom kultúrneho – spoločenského a politického života mikroregiónu. V meste má sídlo Združenie mikroregiónu Nová Baňa, ktorého poslaním je všestranná podpora rozvoja územia, iniciovanie aktivít v oblasti cestovného ruchu, hlavne so zameraním na vidiecky turizmus a agroturistiku, zachovanie a zveľadenie prírodných a krajinných hodnôt, ochrana miestneho kultúrneho dedičstva, oživovanie miestnych tradícií a zvykov a pod.¹⁵

---

¹³ Konečná, K., Medved', B., Nová baňa a okolie, s. 41-52

¹⁴ Zrebený, A. a kol. Dejiny Novej Bane. 1986. s. 9-11

¹⁵ pozri: <http://www.regionnovabana.sk/html/indexor.htm>

1.2.3 História múzea

Architektonickou dominantou centra Novej Bane je nepochybne budova bývalej radnice – sídlo Pohronského múzea. Je to pôvodne štvorpodlažná gotická stavba pevnostného charakteru, postavená niekedy po roku 1353.

V prvej polovici 18. storočia – po požiari bola prestavaná, pričom bolo odstránené tretie poschodie a bolo doplnená hranolovou vežou, ktorá má barokovú baňu. Jeden z troch zvonov vo veži pochádza z 18. storočia. Na prízemí vo východnom krídle je zachovaná gotická krížová klenba a na poschodiach a severnej fasáde gotické a renesančné detaily. V zasadacej sieni sa zachovali barokové nástenné maľby s portrétmi uhorských panovníkov. V priestoroch pod objektom, zaklenutých valenými klenbami vychádzajú pozemné chodby (mestské katakomby). O pôvodnom účele budovy existuje množstvo dohadov, ako i povestí tradované ústnym podaním. Najpravdepodobnejším sa však zdá, že budova bola postavená ako kráľovský dom v zmysle nariadenia Karola Róberta z roku 1335, podľa ktorého sa mali vo všetkých banských mestách postaviť takéto kráľovské domy (domus regiae), do ktorých mali ťažiarci odovzdávať drahé kovy. Na čele kráľovského domu stál perfekt comes camerae camerarius, teda banský gróf, ako to vyplýva z dekrétu Karola Róberta z roku 1338, v zmysle ktorého mohol skúšať rýdzosť zlata iba banský gróf. Existencia banských grófov je v tomto období v Novej Bani doložená písomnými prameňmi. Ako radnica sa spomína po prestavbe od 18. storočia. Komplexnú pamiatkovú obnovu v rokoch 1965 – 1972 zabezpečoval Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody Bratislava, stredisko Banská Bystrica.

Život regiónu v minulosti, jeho osoby a osobnosti približuje od roku 1952 prostredníctvom svojich zbierok Novobanské dnes Pohronské múzeum.

Pôvodná súkromná zbierka Antona Solčanského, zakladateľa múzea, rokmi vzrastala a v súčasnosti prezentuje viac ako 10 000 zbierkových predmetov. Expozície prezentujú artefakty o pravekom osídlení žiarskeho regiónu jeho vývoj od paleolitu po koniec stredoveku, vznik a začiatky existencie mesta, dejiny jeho správy, remesiel a sklárstva, prehľad ľudovej kultúry, či diela sakrálneho charakteru. Nevšedný zážitok poskytuje aj vulkanologická expozícia.

Historický vývoj starobylého kráľovského mesta Nová Baňa odráža počiatky ťažby drahých kovov, jeho postupný rast a premeny.

Najstaršie stopy osídlenia tejto lokality vedú od neskorej dobe kamennej, na čo poukazujú archeologické nálezy kamenných sekeromlatov z Mlynárovho vrchu. Známym

ojedinelý nález bronzového sekeromlatu z Janíkových zemí je zo strednej doby bronzovej (okolo roku 1500 pred. n. l.).

1. 2. 4 Prvé zbierky múzea

Snaha zhromažďovať a prezentovať pamiatky bohatej histórie mesta a regiónu zo strany zberateľov, prevažne jednotlivcov vyústili po skončení 2. svetovej vojny do úsilia, založiť v Novej Bani múzeum. Utvorila sa v roku 1952 predovšetkým zásluhou zberateľa starožitností, miestneho rodáka obuvníka Antona Solčanského. O jeho založení rozhodla Rada ONV v Novej Bani dňa 8. 8. 1952. Prvé roky činnosti boli chaotické. Zbierky boli uložené na ploche zhruba 69 m² bez akejkoľvek evidencie a chronologického usporiadania. Pred odchodom z múzea podľa ústneho podania časť z nich A. Solčanský rozpredal. Ďalším správcom múzea sa stal novobanský rodák čižmár Anton Emanuel po ňom Vojtech Rudzan krajčír.

V roku 1959 nakrátko vedenie múzea prevzal Jozef Bureš a od roku 1960 po zrušení okresu, keď sa múzeum stalo mestským, opäť Vojtech Rudzan, ktorý túto funkciu vykonával do 1. 3. 1972.

Ochране a spracovaniu zbierok sa však nevenovala patričná starostlivosť, keďže múzeum nemalo odborného pracovníka. Návštevnosť dosahovala 100 -700 osôb ročne.

Rozhodujúcim pre ďalšiu cieľavedomú a kvalitatívne novú činnosť bol rok 1972 keď do múzea nastúpil PhDr. Alexander Zrebený. Po dvoch rokoch príprav boli verejnosti sprístupnené expozície:

- dejiny feudalizmu
- expozícia ľudového umenia
- obrazy tunajších rodákov Karola Eugena Dodekovcov
- izba revolučných tradícií

Zbierkový fond múzea v tomto čase predstavoval zhruba 1 600 predmetov. Ročne múzeum pripravovalo 3-4 výstavy, prednášky, besedy a riaditeľ múzea vyvíjal bohatú vedecko výskumnú činnosť.

Mestské múzeum v Novej Bani sa stalo základom pre vytvorenie Vlastivedného múzea s okresnou pôsobnosťou pre bývalý žiarsky okres. K tomuto kroku došlo v roku 1988. Múzeum dostalo nové odborné vedenie v osobe riaditeľa PhDr. Gejzu Trginu,

vzrástol počet pracovníkov a začala sa práca na príprave nových trvalých expozícií. Po viacerých zmenách v zriaďovacej pôsobnosti po roku 1989 sa jeho riaditeľkou stala Mgr. Katarína Konečná.

Zbierkový fond múzea obsahuje v súčasnosti viac ako 8 000 predmetov zameriavaných na dokumentovanie historického vývoja našej oblasti, ktoré zahŕňa územie stredného Pohronia od žiarskej kotliny po južný cíp okresu Žarnovica.

V zbierkovom fonde sú zastúpené archeologické nálezy, pamiatky na baníctvo, remeslá a ľudový výrobu (hrnčiarstvo, sklárstvo, rezbárstvo), zbrane, numizmatické pamiatky a umelecké diela dokumentujúce históriu tohto regiónu, najmä však mesta Nová Baňa, ktoré sa do dejín baníctva zapísalo v roku 1722 uvedením prvého atmosférického stroja na čerpanie vody z baní. Práve jeho model patrí medzi vzácne exponáty múzea, podobne ako modely stúp, drevené plastiky z 15., 18., a 19. storočia, cechové truhlice, sklomaľby a predmety dokumentujúce bohaté zvykoslovie .

Zbierkový fond múzea obsahuje v súčasnosti viac ako 12 000 predmetov, zameriava sa na dokumentovanie historického vývoja. Expozície histórie mesta prezentuje vznik a začiatky mesta, dejiny jeho správy, baníctva, remesiel a sklárstva. Mestské a banícke insígnie, pečate, banícke nástroje a modely banských technických zariadení dokumentujú rozvoj baníctva a mesta po roku 1337. Zaujímavým exponátom je Poriadok, čiže reguly baníckej mládeže z roku 1676, podľa ktorého sa mala správať novobanská mládež. Autentické cechové tabuľky, truhlice, výrobky remeselníkov dokresľujú obraz o živote mesta. O sklárskej tradícií svedčia ukážky najtypickejších pohárov, pijačiek, či brúseného skla novobanskej sklárne z rokov 1907 – 1952.¹⁶

2. Pohronské múzeum v Novej Bani, charakteristika múzea

Prevádzkovanie múzea vyžaduje obrovské množstvo vedomostí z oblasti muzeológie, ekonomiky, marketingu, spoločenského protokolu ale hlavne zanietenosti vecí, ktorá prináša svedectvo minulosti pre súčasnú a budúce generácie.

Na základe zmesi týchto poznatkov sa už pár rokov darí múzeu vďaka uvedomenému prístupu k tradíciám, porozumeniu potrieb návštevníkov, podpor mestského magistrátu, ale aj modernému manažmentu a marketingu múzea.

---

¹⁶ Konečná, K. Bakošová, M. Sprievodca Pohronským múzeom. s. 2-6

Vedenie múzea pri stanovení otváracích hodín vsadilo na rozumné riešenie, ktorým zabezpečí návštevníkom dostatočnú možnosť uspokojenia potrieb poznania svojich predkov, regiónu, ale aj moderných aktivít dnešného človeka.

Múzeum sa nachádza na adrese: Bernolákova ulica 2, 968 01 Nová Baňa. Pracovníčky múzea neposkytujú svoje informácie len fyzicky prítomným návštevníkom a záujemcom dychtiacim po nevyčerateľnej studnici histórie, ale idú plne s dobou vyžadujúcou aj rýchly prenos informácií, ktoré môže záujemca získať aj prostredníctvom výdobytkov modernej komunikačnej technológie na týchto kontaktoch:

Telefón: 045/ 685 51 78, 045/685 78 34, Fax: 045/ 685 71 78

E-mail: muzeumpm@stonline.sk, Web: www.pohronskemuzeum.sk

Otváracie hodiny sú nasledovné:

Od mája do septembra: pondelok – piatok 8.00 – 16.00 je expozícia k dispozícii hlavne žiakom a študentom, v menšom rozsahu aj turistom, za nepriaznivého počasia aj náhodným návštevníkom, ktorých už nebaví túlať sa po okolitých obchodoch a kaviarňach a v nedeľu 13.00 – 17.00 hlavne pre rodiny s deťmi z blízkeho i ďalekého okolia. V mimosezónnom období – teda počas zimnej prevádzky (október - apríl) sa expozícia otvára pondelok – piatok 8.00 – 16.00. Vedenie múzea sa snaží vyjsť v ústrety naozaj každému a umožňuje vopred ohláseným návštevám aj v inom čase zhliadnuť expozíciu, či povedať si svoje áno v dobe bronzovej – už aj takéto požiadavky boli vybavené. Prehliadka stálych expozícií i príležitostných výstav, doplnená odborným sprievodným slovom je príjemne a poučne strávenou hodinkou pre návštevníka, turistické a školské výpravy, i všetkých milovníkov histórie, umenia a ľudovej tvorivosti.

Žiaľ, ako všetky múzeá aj pohronské múzeum si nemôže dovoliť zvýšenie vstupného, ktoré by aspoň sčasti ocenilo krásu uschovaných vecí v depozitároch, ich historickú výpovednú a náučnú hodnotu. Jeho výška je stanovená nasledovne: dospelý 1 euro (30,126 Sk), deti 0,50 eur, (15,063 Sk), ZŤP a deti do 6 rokov zdarma, čo je v dnešnej dobe naozaj smiešna almužna.

Súčasťou Pohronského múzea je knižnica, ktorá svoje služby poskytuje i pre odbornú verejnosť, kde okrem odbornej literatúry je možné študovať regionálnu tlač, historické knižné fondy, mapový materiál, rukopisy, či archíválie.

Podľa potreby je poskytovaná aj metodická pomoc ŠOČ, ŠVOČ, diplomových a ročníkových prácach, čo sa udialo aj v mojom prípade, začo pracovníckam Pohronského

múzea chcem srdečne poďakovať, hlavne za ich ústretovosť, ľudskosť a ochotu pri poskytovaní cenných informácií a rád.

Za poplatok je možné využiť aj služby kopírovania študijných materiálov, zapožičanie literatúry, či dokonca odkúpenia takých publikácií ako: Dejiny Novej Bane, Bedeker Nová Baňa a okolie a mnohé cenné podklady a dokumentácie – pohľadnice, skladačky a iné. Pre záujemcov sú k dispozícii na predaj drobné tlače, audio, videokazety a filatelistický materiál.

Vedenie múzea sa snaží poskytnúť svojim stálym a aj náhodným návštevníkom stále niečo nové, niečo čo naozaj zaujme široký okruh zahŕňajúci žiakov materských a základných škôl, študentov stredných a vysokých škôl, ako aj domácich a zahraničných účastníkov cestovného ruchu, ktorí majú možnosť prehliadky trvalých expozícií.¹⁷

2. 1 Expozícia pravekého osídlenia žiarskeho regiónu

Expozícia predstavuje návštevníkom aktefakty z archeologických výskumov a prieskumov v oblasti pôsobnosti múzea, ktoré v chronologickom slede poskytujú obraz vývoja materiálnej kultúry od paleolitu až po koniec stredoveku a vystavené predmety expozície pravekého osídlenia žiarskeho regiónu pochádzajú z archeologických výskumov Žiarskej kotliny. Doplnená je názornou fotografickou a kresbovou dokumentáciou.

Neolitické sídlenie reprezentujú ukážky keramiky a kamenných nástrojov z lokality Psiare a stopy po prítomnosti človeka. V tejto oblasti v neskoršej dobe kamennej zasa kamenné sekeromlaty z lokalít N. B. a Lovča. Mladú a neskorú dobu bronzovú predstavujú ojedinelé nálezy bronzových nástrojov a spôn z oblasti stredného Pohronia a rozsiahli výber keramiky a drobných predmetov. Mladú dobu železnú návštevníkom približuje ostroha z Trnavskej Hory a ukážky karamického materiálu. Atraktívne sú aj drobné bronzové predmety a kostené hrebence z tohto obdobia. Džbán s vlešťovanou výzdobou z Rybníka z doby sťahovania národov je datovaný do 5. stor. pred. n. l. Zo záverečnej časti venovanej stredoveku spomenieme aspoň krásny výber reliéfne zdobených kachlíc, pochádzajúcich z kachľovej pece z benediktínskeho kláštora v Hronskom Beňadiku.

---

¹⁷ pozri. <http://www.pohronskemuzeum.sk/konkt.htm>

2. 1. 1 Expozícia histórie mesta

Prezentuje vznik a počiatky mesta, dejiny jeho správy, baníctva, remesiel a sklárstva. Z baníckych nástrojov pútajú pozornosť kladivká, čakany, skúšobné mištičky, banské meradlo zvané súch, korýtka, košík na vynášanie rudy a rôzne typy svietidiel od palčiakov až po karbidové lampy. K najpozoruhodnejším a najobdivovanejším exponátom nášho územia patria i funkčné pohyblivé modely banskej techniky. Takýmto je model vodného mlyna na drvenie rudy tzv. STUP, ale predovšetkým model prvého parného stroja na európskom kontinente. Z oblasti banického folklóru ja zaujímavým exemplárom „Poriadok, čiže reguly banickej mládeže“ z roku 1676, podľa ktorého sa mala správať novobanská mládež, počas svojich tradičných fašiangových zábav.

Ďalšia časť tejto expozície je venovaná ukázkam banického umenia, ako sú figurálne drevené plastiky v tradičnom banickom kroji. Atraktívne sú modely baní tzv. Modely vo fľaši, alebo fľaše trpezlivosti, vo vnútri ktorých autori vytvorili niekoľko podlažné výjavy zobrazujúce prácu balíkov.

O sklárskej výrobe svedčia ukážky najtypickejších pohárov, pijačiek, fliaš, džbánov či brúseného skla.

2. 1. 2 Expozícia ľudového umenia hmotnej kultúry obyvateľov Novej Bane a jej okolia

Expozícia ľudový prejav hmotnej kultúry obyvateľov Novej Bane a jej okolia – poskytuje prehľad ľudovej tvorivosti, estetického cítenia a obyčajov ľudu novobanského regiónu v minulosti, zhmotneného najmä v textíliách a keramických výrobkoch. Doplnený pracovným náradím z jednotlivých pracovných oblastí vidieckeho života v niekoľkých tematických okruhov. Predstavuje návštevníkovi bežné vybavenie domácností z prvej polovice 20. storočia, domácku výrobu textílií, ľudový odev regiónu, pracovné náradie z rôznych tradičných vidieckych činností. Remeselná zručnosť šikovných tunajších hrnčiarov je doložená bohatým výberom tvarovo a druhovo rôznorodej maľovanej, glazovanej, zadymovanej aj plastickou výzdobou opatrenej keramiky. Pekný zážitok návštevníkom poskytujú i maľované truhlice, sobášne vence a pierka v rámoch, drevený figurálny úl.

2. 1. 3 Umelecko-historická expozícia

Expozícia prezentuje umelecké diela sakrálneho charakteru (najmä plastiky), ale širší výtvarný okruh (prevažne olejomalby). Je výberom z bohatých zbierok Pohronského múzea z oblastí výtvarného umenia. Drevorezba Madonna s Ježišom, pochádzajúca z Hodruše Hámrov, datovaná do poslednej tretiny 15. storočia. Z olejomalieb z našich fondov sú tu vystavené portréty panovníkov a uhorských cirkevných hodnostárov, prevažne z 17. a 18. storočia. Dominuje rozmerný portrét panovníka Leopolda I od neznámeho maliara, expozícia je menšieho rozmeru, pôsobí dojemom komornej minigalérie.

2. 1. 4 Expozícia národopisná

Poskytuje prehľad ľudovej tvorivosti, estetického cítenia, zvykov a obyčajov ľudu novobanského regiónu v minulosti, zhmotneného pomocou výberu exponátov v niekoľkých tematických okruhoch. Predstavuje návštevníkovi bežné vybavenie domácností z prvej polovice 20. storočia, domácku výrobu textílií, ľudový odev regiónu, pracovné náradie z rôznych tradičných vidieckych činností, predovšetkým náradie poľnohospodárske.

Predstavu o ľudovom umení tejto oblasti ponúkajú podmalby na skle, bohaté výšivky a tkaniny a polychromované drevorezby so sakrálnou tematikou.

Remeselná zručnosť šikovných tunajších hrnčiarov je doložená bohatým výberom tvarovo a druhovo rôznorodej maľovanej, glazovanej, zadymovanej i plastickou výzdobou opatrenej keramiky.

Pekný pohľad návštevníkom poskytujú i maľované truhlice, sobášne vence a pierka v rámoch, drvený figurálny úl.

2. 1. 5 Vulkán Púťikov vŕšok – najmladšia sopka na Slovensku

Tento názov patrí doteraz najnovšej a jedinej prírodovednej expozícií múzea zameranej na vulkanológiu. Púťikov vŕšok je najmladší a najzachovalejší prírodný úkaz tohto typu v strednej Európe a v celých západných Karpatoch. Návštevník tu však neuvidí iba vulkanické bomby a vzorky z lokality Putikov vŕšok, ale pre porovnanie aj materiál pochádzajúci zo sopečnej činnosti Etny vrátane je súčasnosti prebiehajúcej erupcie,

odobratý v roku 1999, ale aj v iných známych vulkánoch, napr. Libari, Stromboli, Vulkáno a iných.¹⁸

3. Pohronské múzeum v miestnej a regionálnej kultúre

3.1 Pohronské múzeum v súčasnosti

Pohronské múzeum nie je len niečo, čo nám sprostredkúva historické, kultúrne a umelecké odkazy našich predkov, ale vplýva aj na cielené vzdelávanie, či už voľno časové, alebo formou otvorených vyučovacích hodín, prednáškami spojenými s projekciou a podobne a tým podnecuje vzbudzovanie záujmu o históriu našich predkov u súčasnej generácie a tým rozširuje naše obzory a zvyšuje všeobecnú občiansku inteligenciu.

Z projektov, ktoré Pohronské múzeum aplikuje ako formu vzdelávania, by som uviedla:

- Poskytuje možnosť pre žiakov, študentov a ich pedagógov stráviť zaujímavé vyučovacie hodiny priamo v expozíciách múzea
- Pre záujemcov z radu študentov, prípadne iné organizované skupiny, sú pripravené i prednášky spojené s projekciou

„Múzeá sú dôležitou zložkou pri kultúrnej výmene, obohacovaní kultúr a vývoji vzájomného porozumenia, spolupráce a mieru medzi ľuďmi.“¹⁹(Etický kódex múzeí ICOM)

Rozhodnutie a medzinárodnom dni múzeí prijala generálna konferencia medzinárodnej rady múzeí ICOM v Moskve v roku 1977. Rezolúciu o ustanovení 18. mája za medzinárodný deň múzeí podporilo 108 národných komitétov.

Noc múzeí a galérií je celoeurópske podujatie realizované pod patronátom Rady Európy s cieľom v čo najväčšej miere prezentovať kultúrne dedičstvo, šírenie informácií o kultúrnej rozmanitosti jednotlivých krajín i regiónov Európy.

Aktivity múzeí počas Noci múzeí a galérií sú orientované na také činnosti, ktoré počas celého roka zostávajú pred verejnosťou ukryté. V tom čase múzeá otvárajú verejnosti svoje komnaty a odкрývajú svoje tajomstvá verejnosti.

---

¹⁸ Konečná, K. Bakošová, M. 2008, Sprievodca Pohronským múzeom. s. 8-15

¹⁹ pozri: <http://www.mzzeum.sk/nocmuzeigalerii/nmg2009/obj>

Noci Múzeí a galérií sa koná jeden deň v roku na celom Slovensku. Návštevníci budú môcť v niektorých múzeách nahliadnuť do depozitárov, využiť odborné poradenstvo pri určovaní a identifikovaní starožitností, či iných poradenstvách.

Dvere múzeí a galérií zostanú v sobotu otvorené do neskorých večerných a nočných hodín, aby im umožnili prehliadku expozícií. Popri tom ponúknu všetkým bohatý sprievodný program s pútavým výkladom kurátorov, ktoré pomôžu verejnosti aj prostredníctvom takto získaných poznatkov a informácií lepšie chápať význam múzeí a galérií a ich úlohy pri záchrane, ochrane a sprístupňovaní kultúrneho dedičstva.

Mesto Nová Baňa prináša návštevníkom počas celého roka podujatia rôzneho zamerania. Dňa 16. mája 2009, 18.00 – 22.00 hod. v rámci kampane Noc Múzeí a galérií 2009 bolo Pohronské múzeum otvorené pre všetkých, ktorí majú radi prehliadky múzeí a galérií vo večerných hodinách. Sprístupnené boli všetky expozície, ktoré som už spomenula a dve nové výstavy:

Ladislav Vychodil – scénografia v zbierkach Divadelného ústavu a adokumenty z ciest III. – Argentína fotoobjektívom Svetozára Gavoru. Po prvýkrát sa uskutočnil v spolupráci s Krajskou hvezdárňou a planetáriom Maximiliána Hella v Žiari nad Hronom Astro večer, zameraný na prezentáciu činnosti hvezdárne a pozorovanie nočnej oblohy od 20.00 hod. špeciálnym ďalekohľadom.

Podľa slov primátorky Novej Bane Mgr. Anna Miháliková z novoročného príhovoru v Novobanských novinách č.1/2009 občanom publikovaného v miestnom periodiku Radnica informuje: " Verím, že na takéto vydarené podujatia budeme môcť aj v budúcnosti nadviazať v spolupráci s organizátormi aj v roku 2010 a ešte veľa, veľa rokov potom."²⁰ (Miháliková, A. 2009, s. 4).

Verejnosti ponúka múzeum ročne 8 – 12 výstav rozličného zamerania, pre záujemcov sú pripravené prednášky, tematické vyučovacie hodiny a premietanie filmov.

Prvá prebiehajúca expozícia Pohronského múzea v Novej Bani v spolupráci s Tekovským múzeom v Leviciach, ktorú by som spomenula, sprístupnilo výstavu Porcelán v krehkosti a dokonalosti. 293 vystavených exponátov je len zlomkom v rozsiahlej súkromnej zbierky porcelánu Ing. Mirona Mihaliča. Výstava sa koná od 12. 02. 2010. Expozícia je ešte stále k zhliadnutiu (v čase písania tejto bakalárskej práce) do 31. 02. 2010

---

²⁰ Miháliková, A. Novobanské noviny, 2009, s. 4

Pravý porcelán sa začal vyrábať až v 7. storočí p. n. l. a názov kaolín vznikol od názvu kopca Gao- ling, kde sa ťažila porcelánová hlina. Porcelán bol veľmi vzácny a určený len pre cisára a jeho dvor. Do Európy sa dostal porcelán okolo roku 1290, kedy ho zo svojich ciest po Ázii doviezol Marco Polo. Bol to drahý tovar, ktorý sa vyvažoval zlatom. O prvé napodobeniny v Európe sa pokúsili v 16. storočí v Taliansku, ale kvalitný porcelán sa začal vyrábať až v 18. storočí vo Viedni.

Prezentovaná súkromná zbierka je zaujímavá širokou škálou porcelánu a na výstave môže návštevník vidieť historicky vzácny porcelán z Československa, Číny, Anglicka, Talianska, či Rakúska. Vzácnosťou je kompletný servis z českého porcelánu Loket starý asi 150 rokov, karlovarský porcelán a ďalšie skvosty.

Miron Mihalič, povoláním stavebný inžinier, svoju zbierku rozširuje prevažne kúpou a usiluje sa nielen čo najviac kupovať, ale aj vedieť. Hodnota porcelánu je vždy prevýšená hodnotou formy, lebo každá výrobňa si udržiava určitú z nich. K zbieraniu umeleckých predmetov, teda aj porcelánu, priviedla zberateľ a manželka Emília. Podľa slov zberateľa je porcelán hodnotnejší ako krištál, je nesmierne farebný a určite zaujímavý aj tvarovo.

Najväčšiu hodnotu majú figurálne prvky, potom vazy a dózy a až posledné miesta zaberajú jedálenské súpravy. Z porcelánových jedálenských súprav sú najhodnotnejšie misy, na poslednom mieste sú to taniere.

Vystavovatelia veria, že vzácna zbierka zaujme čo najširší okruh obdivovateľov a bude príjemným osviežením v tomto zimnom čase...

Pohronské osvetové stredisko v Žiari nad Hronom, Oddelenie kultúry a informácií pri MsÚ v Novej Bani a Pohronské múzeum v Novej Bani sprístupnili výstavu druhú prebiehajúcu expozíciu v tomto roku História divadelných prehliadok v Novej Bani venovanú 35. výročiu a ponúkajú verejnosti archívne materiály zo všetkých ročníkov prehliadky amatérskych divadiel...

Na dvadsiatich paneloch nájde návštevník množstvo fotografií z jednotlivých divadelných hier, bulletiny obsahujúce základné informácie o divadelných súboroch a naštudovaných hrách, či pamätné knihy.

Všetkým, ktorí pred 35 rokmi začali písať históriu tohto veľkého a zaslúženého podujatia, patrí veľký obdiv a poďakovanie. Nielen za to, že založili takúto tradíciu, ale aj za to, že nedovolili, aby táto tradícia do dnešných dní zanikla. Jedným zo zakladateľov – vtedy okresnej súťaže – bol Dr. Peter Melek a nazval ju Divadelné preteky. Do roku 1988

sa súťažilo aj o Pohár Stanislavského za naštudovanie divadelnej hry od sovietskeho autora.

Divadelné prehliadky v Novej Bani mali veľmi pozitívny vplyv aj na rast kultivovanej diváckej obce, ktorá za celé spomínané obdobie sleduje rast a vývoj amatérskeho divadla v regióne. Na „Divadelnej“ Novej Bani sa striedali a opakovane vracali súbory z Barošovej Lehôtky, Banskej Belej, Banskej Štiavnice, Bukoviny, Bzenice, Hodruše Hámrov, Hliníka nad Hronom, Hornej Ždane, Hrabičova, Ilije, Kremnice a mnoho ďalších.

Rovnako veľké množstvo odbornej práce vykonali lektori, ktorých bolo za 35 rokov 21. Dr. Peter Melek, Dr. František Hochstieger, Viktor Hrmo, Alžbeta Mullerová, Július Katina, Eva Polcová, Anton Vozár, Július Boženík, Pavol Rohárik, Mária Szolnokiová, František Držík a ďalší.

Výstava História divadelných prehliadok v Novej Bani je určená všetkým priaznivcom divadla, je dôvodom na malé pozastavenie a zaspomínanie si.²¹

Spomenula by som ešte výstavy a podujatia ktoré sa budú konať v roku 2010:

15. 04. 2010 – 31. 05. 2010

Staré pohľadnice Novej Bane a stredného Pohronia / zo zbierky Ing. Jaroslava Brodzianskeho a Doc., Ing. Ivana Herčku, CSc./

15. 04. 2010 – 31. 05. 2010

Drevené variácie / z tvorby rezbárov – Jozefa Košíka a Petra Staníka/

15. 05. 2010, 18.00 – 22.00 hod.

Noc múzeí a galérií / večerná prehliadka múzea so sprievodným programom/

18. 05. 2010

Deň otvorených dverí / pri príležitosti Medzinárodného dňa múzeí /

Máj 2010

Múzeá sú tu pre Vás VI. / prezentácia múzeí BBSK/ námestie SNP v Banskej Bystrici

---

²¹ pozri: <http://www.pohronskemuzeum.sk/vyst0.htm>

17. 06. 2010 – 30. 09. 2010

Fajky / súkromná zbierka Ing. Mirona Mihaliča/

17. 06. 2010 – 30. 09. 2010

Sládkove kostoly / autorská výstava Alexandra Sládka, in memoriam, v spolupráci s POS Žiar nad Hronom

03. 07. 2010, 18.00 – 22.00 hod.

Večerná prehliadka múzea / spojená s programom /

23. 09. 2010

Odborný seminár o inšitnej tvorbe a súčasnej architektúre kostolov v spolupráci s POS ZH / k výstave Sládkove kostoly za prítomnosti Paulíny Sládkovej /

Október 2010

Koncert k Mesiacu úcty k starším / v spolupráci so ZUŠ, Nová Baňa /

14. 10. 2010 – 30. 11. 2010

Kopce – moja vášeň / výstava fotografií Mgr. Ľubici Kormaňákovej/

14. 10. 2010 – 28. 01. 2011

Ako zostrúhaš tak napíšeš... / súkromná zbierka strúhadiel zberateľa Júliusa Lalucha/

November 2010

Rozprávanie o cestách – necestách...

/ k výstave Kopce – moja vášeň, rozprávanie autorky fotografií Ľubici Kormaňákovej /

December 2010

Vianočné koncerty / v spolupráci so ZUŠ, Nová Baňa /

10. 11. 2010 – 28. 01. 2011

Moje najmilšie / súkromná zbierka Zity Šályovej /²²

---

²² pozri: www.pohronskemuzeum.sk/vyst.pod2010.htm

3. 2 Problémy s prevádzkovaním Pohronského múzea v Novej Bani

Pohronské múzeum sa nachádza v centre mesta. Jeho zriaďovateľom je Banskobystrický samosprávny kraj. S narastajúcim počtom obyvateľov v Novej Bani a okolitých obciach sa zväčšuje aj počet motorových vozidiel. A to samozrejme nesmieme zabudnúť na turistov, ktorí sú ubytovaní v okolitých zariadeniach. Treba dbať na to, aby sa nezvýšili iba počty osobných automobilov ale hlavne nákladných. Ako prvé uvedieme popukané steny na budove múzea.

Steny sú popukané v každej jednej miestnosti. A to je vidno nielen v miestnostiach, ale i zvonku. Statika domu je narušená. Počty osobných a nákladných áut budú ešte narastať, z dôvodu zvýšenia stavebnej aktivity. Statika bude ešte horšia. Štrbiny a pukliny múzea na tomto dome budú väčšie.

Problémom je aj prašnosť v miestnostiach múzea. Exponáty vo vitrínach sú ťažko čistiteľné. Veľký problém je aj z vykurovaním a elektrickými rozvodmi, ktorá dopĺňa celkový exteriér a interiér, ktorý nadväzuje na vstupnú časť do expozície. Osoba lektora sa musí starať o stromy v záhrade, popadané lístie, zber smetí a vítanie hostí.

Analýzou súčasného stavu Pohronského múzea v Novej Bani sme zistili, že sa tu vyskytujú mnohé problémy. Je však potrebné a nevyhnutné tieto problémy akútne riešiť. Zánik takýchto pamätných domov na Slovensku môže nepriaznivo ovplyvňovať aj budúci vývoj národného povedomia našej mládeže. Priaznivé riešenie týchto problémov by mal v prvom rade riešiť štát a nepresúvať zodpovednosť len sa samostatnú obec. Ak sa urobí všetko preto, aby bol pamätný dom v lepšom poriadku, zvýšil by sa cestovný ruch v obci.

Finančné prostriedky by sa mohli použiť na: novú strechu, opravu múrov, úpravu okolia. Samozrejme už spomínané hygienické zariadenia. A propagácia. Len aby boli finančné prostriedky.

3. 3 Financovanie zo štrukturálnych fondov

Ako získať finančné prostriedky sú štrukturálne fondy. Program kultúra je novým programom EU s trvaním od 1. 1 2007 do 31. 12 2013. Je vytvorený pre všetky kultúrne odvetvia a všetky kategórie kultúrnych subjektov. Nový kultúrny program prechádza od striktného sektorového prístupu k interdisciplinárneho prístupu. Cieľom tohto prístupu je programovať rastúcu spoluprácu medzi kultúrnymi aktérmi a podporiť rôzne typy

projektov spolupráce najrozmanitejších sektorov. Žiadosti o grant môžu predložiť žiadatelia, ktorí spĺňajú nasledovné kritériá:

- sú verejnými, alebo súkromnými organizáciami s právnym postavením, ktoré vyvíjajú svoju činnosť v oblasti kultúry a sú zriadené v jednej z krajín zúčastňujúcich sa na programe
- majú finančnú kapacitu na realizáciu navrhovaného projektu
- majú operačnú kapacitu na realizáciu navrhovaného projektu

Každý spoluorganizátor musí preukázať skutočné zapojenie do projektu nielen pri jeho návrhu a realizácii aktivít, ale taktiež prostredníctvom finančnej spoluúčasti. Minimálna garantovaná spoluúčasť z vlastných alebo získaných prostriedkov musí byť najmenej 5 % z celkového rozpočtu projektu.

Toto získavanie finančných prostriedkov má svoje nevýhody. Malé nadácie sa do toho nehrnú a nemôžeme sa im čudovať. Najprv sa musí vypracovať projekt a získať už spomínaných 5% finančných prostriedkov. To je v tejto dobe dosť veľký problém. Vypracovať projekt nie je lacná záležitosť. A získať finančné prostriedky je ešte zložitejšie. A to sú dve najdôležitejšie predpoklady na získanie projektu. Toto sú dôležité problémy, pre ktoré iba veľmi málo inštitúcií žiada o granty.²³

4. Analýza návštevnosti pohronského múzea v Novej Bani

4.1 Návštevnosť za jednotlivé obdobia

Expozícia sa v čase svojho vzniku zarad'ovala medzi najvydarenejšie na Slovensku. Priestormi pôvabnej drevenice z množstvom zaujímavých historických predmetov a dokumentov prešlo za viac ako desaťročia skoro 400 tisíc návštevníkov. Okrem návštevníkov zo Slovenska to boli aj návštevníci z Českej republiky, krajín bývalého Sovietskeho zväzu, Maďarska, Nemecka, Rumunska, Anglicka, Švédska, USA a Kanady. Zaznamenaní boli aj návštevníci z Japonska, Angoly a Indie.

---

²³ pozri: <http://www.strukturalnefondy.sk/narodny-strategicky-referencny-ramec-2007-2013>

Tabuľka číslo 1. – návštevnosť za roky 1970 – 1984

Roky	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Návštevnosť	4419	6333	7067	9568	13511	10283	10005	11047	10568	4613	8289	8800	9403	12069	13767

V Tabuľke číslo 1 môžeme vidieť návštevnosť v rokoch 1970 – 1984. Táto návštevnosť sa v rokoch po uvedení múzea do prevádzky zväčšuje. Ale aj to iba v roku 1974. Tu počet návštevníkov dosiahol 13 511. Ako vidno kritický je rok 1979, kedy návštevnosť klesá pod 6 000 návštevníkov. Presný počet návštevníkov v tomto roku bol 4613. Od tohto kritického bodu krivka znova rastie. Stúpajúca tendencia vrcholí v roku 1984. V tomto roku dosiahol počet návštevníkov 13 764.

Tabuľka číslo 2. – návštevnosť za roky 1986 – 1999

Roky	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Návštevnosť	13226	14219	18232	21532	13365	7520	1033	9080	11121	10659	10343	11617	10101	11112

V Tabuľke číslo 2 znázorňujem roky 1986 – 1999. Od roku 1986 návštevnosť vzrastala. Maximálny nárast je v roku 1989. Najmenšia návštevnosť bola v roku 1991. neskoršie vzrástla a znovu klesala. Takto to pokračovalo až do roku 2000. Pokles návštevnosti bol najmä z dôvodu zvýšenia finančných nákladov na autobusovú dopravu a slabších príjmov viacerých rodín školákov. Ako sme sa dozvedeli aj od pani riaditeľky múzea, sú prípady, keď sa nezaplní ani jeden autobus.

Tabuľka číslo 3 – Návštevnosť za roky 2001 – 2007

Roky	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Návštevnosť	10114	7995	8882	7344	6054	3624	4352

V tabuľke číslo 3 môžeme vidieť roky 2001 – 2007. Tu návštevnosť, až na výnimku v roku 2003 klesala.

Pre zaujímavosť by som teraz chcela ukázať priemer návštevnosti od roku 1970 až po rok 2006. Návštevnosť na grafe je v časovom intervale štyri roky. Počty návštevníkov sú uvedené v tisícich. Za prvé štyri roky návštevnosť rapídne stúpala. Rok 1974 je jedným

z najnavštevovanejších. Najnavštevovanejší rok je 1989. Ďalšie roky návštevnosť klesala. Situácia sa zmenila v roku 1990.

Ďalšie roky sú však pre Pohronské múzeum nie veľmi optimistické. Návštevnosť aj napriek marketingovým aktivitám prudko klesá. V súčasnej ekonomickej situácii to ani nedáva optimistické vyhliadky na zlepšenie tohto trendu.²⁴

Tabuľka číslo 4 – priemer návštevnosti od roku 1970 – 2006

Roky	1970	1974	1978	1982	1986	1990	1994	1998	2002	2006
Návštevnosť	4419	13511	10568	9403	13226	13365	11129	10101	7995	3624

4.2 Návrhy a odporúčanie na ich riešenie

Na základe spracovania analýzy súčasného stavu a návštevnosti Pohronského múzea v Novej Bani v tretej a štvrtej kapitole, navrhujem a odporúčam nasledovné riešenie problémov:

1. S podporou mesta Nová Baňa treba vyriešiť problémy vzniknuté v exteriéri múzea a jeho okolia. Mesto by malo upútať návštevníkov mikroregiónu napr. pútačmi, billboardami, orientačnými tabuľami a pod.
2. Sústrediť pozornosť na udržiavanie primeranej teploty a relatívnej vlhkosti pre zachovanie kvality exponátov
3. Nežiadúci hluk a prašnosť z cesty vyriešiť výmenou plastových okien.
4. Zabezpečiť nového kurátora, aby sa odbúraval pracovné zaťaženie súčasných spolupracovníkov
5. Dôsledne doriešiť problém zlučovania expozícií a zakomponovanie moderných umeleckých hodnotných zbierok
6. Zvýšiť úsilie štátu o zachovanie kultúrnych pamiatok
7. Sprehľadniť a sprístupniť čerpanie finančných zdrojov kompetentnými orgánmi a inštitúciami, vytvoriť priaznivejšie podmienky ich čerpania, aj pre malé organizácie

²⁴ pozri: <http://www.snm.sk/vykazy/>

8. Problém zníženej návštevnosti Pohronského múzea v Novej Bani riešiť zorganizovaním kultúrnych akcií, osvetou, propagáciou, formou internetu a prispôsobením a upravením exteriéru a interiéru na úrovni 21. storočia
9. Zvýšená spolupráca štátu a všetkých zainteresovaných organizácií a inštitúcií pri riešení problémov súvisiacich so zachovaním kultúrneho dedičstva našich predkov a nepresúvať zodpovednosť len na samotnú obec.
10. Školy všetkých stupňov v blízkom okolí usmerniť pre zameranie svojich mimoškolských aktivít na život a dielo významných slovenských autorov a osobností
11. Lobovať za možnosť zvýšenia vstupného a z jeho výťažku zakúpiť suveníry, z ktorých by sa dali použiť prostriedky na ďalšie zlepšovanie poskytovaných služieb v expozíciách a tým by sa opäť zvyšoval multiplikačný efekt nielen v múzeu, ale aj v meste, regióne.

Záver

K napísaniu práce na tému Pohronské múzeum v Novej Bani ma viedla skutočnosť, že som z Novej Bane. Ani mne samej nie je ľahostajné, ako sa v súčasnosti nevenuje dostatočná pozornosť už dávno vytvoreným kultúrnym hodnotám, čoho príkladom je aj Pohronské múzeum v Novej Bani. Podnetom pre jeho vznik bolo, že v Novej Bani zhromažďovali a prezentovali pamiatky bohatej histórie mesta a regiónu zo strany zberateľov, prevažne jednotlivcov, vyústili po skončení 2. svetovej vojny do úsilia, založiť v Novej Bani múzeum.

Veľkú zásluhu na zhromažďovaní informácií, predmetov zo života v Hronskej kotline na založení múzea má predovšetkým zberateľ starožitností, miestny rodák a obuvník Anton Solčanský.

Expozícia sa v čase svojho vzniku zarad'ovala medzi najvydarenejšie na Slovensku. Tomu zodpovedala aj vysoká návštevnosť tejto kultúrnej pamiatky. Priestory tejto historickej budovy navštívilo od jej založenia až doteraz okolo 400 000 návštevníkov. Neboli to len návštevníci zo Slovenska, ale aj návštevníci z Českej republiky, krajín bývalého Sovietskeho zväzu, Maďarska, Nemecka, Rumunska, Anglicka, Švédska, USA a Kanady. Zaznamenaní boli aj návštevníci z Japonska, Angoly a Indie.

V súčasnosti sa však vyskytuje množstvo problémov s prevádzkovaním a vlastne budúcou existenciou už teraz zastaralej a kapacitne nepostačujúcej budovy múzea a jeho expozície. V práci som sa zamerala na sledovanie týchto problémov metódou pozorovania a osobných rozhovorov. Jednotlivé informácie som systematicky zhromažďovala v publikáciách, knihách, novinách a časopisoch a elektronických médiách. Metódou analýzy som sa snažila uviesť pozornosť na dané problémy, ktoré sa vyskytujú pri prevádzkovaní a chode pohronského múzea v Novej Bani.

Prínosom tejto mojej práce je, že som v nej zahrnula nielen množstvo cenných informácií o histórii regiónu, či významných rodákov a osobnostiach a ich dielach ako aj o kultúrnych pamiatkach, ale zmapovala som aj súčasný, nie veľmi uspokojivý stav budovy Pohronského múzea. Ďalším prínosom sa je i to, že analýzou sme dospeli k odhaleniu problémov, ktoré sa vyskytujú pri financovaní a správe kultúrnych pamiatok zo strany štátu. Praktickými návrhmi a odporúčaniami sa snažím vyriešiť tie najzávažnejšie problémy zistené prieskumom a využitím metódy pozorovania.

Použitá literatúra

Ministerstvo kultúry SR. 2010. Miestna a regionálna kultúra. [online] Bratislava: MK SR 2010. [2010-03-20, 12:30]. Dostupnosť na internete:

<http://www.justice.gov.sk/kultura-mensin/miestna-a-regionalna-kultura-tradin-udov-kultura/miestna-kultra>

Ministerstvo kultúry SR. 2009. Zákon č. 206/2009 Z. z., §2 ods.5 o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty [online] Bratislava: MK SR 2009 [2010-03-27, 13:50]. Dostupnosť na internete:

http://www.justice.gov.sk/jaspiw1/1htm_zak/jaspiw_maxifr0.htm

MRUŠKOVIČ, Š. – Darulová. J. – Kollár. Š. 2005. Múzejníctvo, muzeológia a kultúrne dedičstvo. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. 2005. 108 s. ISBN 80-8083-160-2

STÁNSKY, Z. Z. 1972. Úvod do štúdia muzeológie. 1 vyd. Brno: Masarikova univerzita, 1972. 49 – 69 s. ISBN 80-210-0703-6

GREGOROVÁ, A. 1984. Múzeá a múzejníctvo. 1 vyd. Bratislava: Matica Slovenská 1984. 255 s.

Ministerstvo kultúry SR. Zákon č. 206/2009 Z. z., §2 ods.2 o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty [online] Bratislava: MK SR 2009. [2010-03-27, 14:00]. Dostupnosť na internete:

http://www.justice.gov.sk/jaspiw1/1htm_zak/jaspiw_maxifr0.htm

KROPILÁK, M. a kol. 1977. Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. 1 vyd. Bratislava: Veda, 1977. 318-320 s.

BIELY, P. 2008. Tekov II. vyd. 1. PaedDr. Pius Biely. 2008. 190. s. ISBN 978 – 80-969929-5-9

Hindický, J. 1970. Poriadok, čiže reguly baníckej mládeže v Novej Bani. Vyd. 1. Banská Bystrica: SNP. 1970. 116. s.

PIUS, M. 2004. Turci v tekovskej Župe. 1 vyd. Levice: Visk, 2004. 75-77 s. ISBN 80967961-40

Krásy Slovenska. 1995. História a súčasť Novej Bane. ISSN 0323-0643, 1995, roč. LXXII, č. 7-8, s. 4-5

KONEČNÁ, K. MEDVEĎ, B. História/Pamiatky. Nová Baňa a okolie. Banská Bystrica: Harmony. ISBN 80-89151-05-1. s. 41-52

ZREBENÝ, A. a kol. 1986. Dejiny Novej Bane. 1 vyd. Martin: Osveta 1986. 9-11 s. ISBN 75-70-071-86

Pohronské múzeum Nová Baňa. 2010. História múzea, Kontakty. [online]. Nová Baňa: Pohronské múzeum Nová Baňa 2010. [2010-03-28, 20:00]. Dostupné na internete:

[http:// www.pohronskemuzeum.sk/html/indefor.thm](http://www.pohronskemuzeum.sk/html/indefor.thm)

[http:// www.pohronskemuzeum.sk/konkt.htm](http://www.pohronskemuzeum.sk/konkt.htm)

KONEČNÁ, K. BAKOŠOVÁ, M. 2008. O múzeu... Sprievodca Pohronského múzea. Nová Baňa: Pohronské múzeum v Novej Bani 2008. s. 2-6/8-15

KONEČNÁ, K. BAKOŠOVÁ, M. 2008. O múzeu... Sprievodca Pohronského múzea.[online]. 2008.[2010-18-03, 17:50]. Dostupnosť na internete:

<http://www.pohronskemuzeum.sk/omuz0.htm>

http://www.novabana.sk/historicke-pamiatky_29.html

MIHÁLIKOVÁ, M. 2009. Novobanské noviny. [online] 2009. EV 587/8.č.1 [2010-03-26, 16:20]. Dostupné na internete:

http://www.novabana.sk/archiv-nn_2009_324.html

Pohronské múzeum Nová Baňa. 2010. Aktuálne výstavy [online]. Nová Baňa: Pohronské múzeum Nová Baňa 2010. [2010-04-04, 16:30]. Dostupné na internete:

<http://www.pohronskemuzeum.sk/vyst.0htm>

<http://www.pohronskemuzeum.sk/vyst.pod.2010.htm>

Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR. 2009. NSRR 2007-2013. [online] Bratislava: Centrálny koordinačný orgán 2009. [2010-04-04, 16:50]. Dostupné na internete:

<http://www.strukturalnefondy.sk/narodny-strategicky-referencny-ramec-2007-2013/>

Slovenské národné múzeum SR. 2010. Pohronské múzeum v novej bani-výkazy. [online] Bratislava 2010. [2010-04-04, 18:00]. Dostupné na internete:

<http://www.snm.sk/vykazy>

